

УДК 657

В. Ю. Мірошніченко, студент
В. В. Гордієнко, асистент
orcid.org/0000-0003-4407-0767

Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Україна
nik@donnaba.edu.ua

УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ПІДСТАВІ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

У роботі розглянуті теоретичні економічного аналізу фінансового стану, трудових ресурсів, аналізу витрат й собівартості продукції підприємства. Розглянуто основні техніко-економічні показники, формування прибутку, формування собівартості по окремих ділянках будівельно-монтажного управління. Розроблено план прийняття необхідних заходів для виходу з кризового рівня підприємства.

Ключові слова: економічний аналіз, ресурси, удосконалення діяльності, підвищення продуктивності, господарська діяльність, техніко-економічні показники, фінансові результати.

В. Ю. Мирошніченко, студент
В. В. Гордиенко, асистент
orcid.org/0000-0003-0738-9058

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры, Краматорск, Украина
nik@donnaba.edu.ua

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ОСНОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА

В работе рассмотрены теоретические экономического анализа финансового состояния, трудовых ресурсов, анализа затрат и себестоимости продукции предприятия. Рассмотрены основные технико-экономические показатели, формирование прибыли, формирования себестоимости по отдельным участкам строительно-монтажного управления. Разработан план принятия необходимых мер для выхода из кризисного уровня предприятия.

Ключевые слова: экономический анализ, ресурсы, совершенствование деятельности, повышение производительности, хозяйственная деятельность, технико-экономические показатели, финансовые результаты.

V. Miroshnichenko, student
V. Hordiienko, teaching assistant
orcid.org/0000-0003-0738-9058

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture, Kramatorsk, Ukraine
nik@donnaba.edu.ua

IMPROVEMENT OF THE ENTERPRISE PERFORMANCE ON THE BASIS OF ECONOMIC ANALYSIS

Theoretical economic analysis of the financial condition, labor resources, cost analysis and cost of production of the enterprise are considered in the work. The main technical and economic indicators, the formation of profit, the formation of prime cost for individual units of a construction and installation department are considered. The plan was developed to take the necessary measures to overcome the crisis level of the enterprise.

Keywords: economic analysis, resources, improvement of activities, increased productivity, economic activity, technical and economic indicators, financial results.

Актуальність дослідження. Аналіз господарської діяльності підприємства став проводитися з позицій різних користувачів аналітичних розрахунків і відповідно за різною за обсягом і інформативності бази даних. Подібний підхід був викликаний як множинністю цілей, що стоять перед різними групами користувачів, так і суперечності їх інтересів.

Наприклад, держава в особі фіскальних органів зацікавлена отримати з підприємства якомога більше надходження в бюджет, власник підприємства, отримати найбільшу прибуток, керуючий підприємства, забезпечити ритмічну роботу підприємства, своєчасну виплату заробітної плати. В цих умовах традиційний аналіз господарської діяльності, по суті, розділюється на два напрямки, різних за своїми цілями та інформаційного забезпечення: фінансовий і управлінський аналіз. У свою чергу фінансовий аналіз можна поділити на внутрішній і зовнішній.

Аналіз досліджень і публікацій. Здійснення дослідження роботи спирається на наукові концепції та теоретичні досягнення вітчизняних вчених, наукові праці провідних вітчизняних економістів: В. М. Івахненко, В. О. Мец, А. Ф. Павленко, С. В. Мних, В. І. Захарченко та інших; нормативно-правові акти, а також матеріали фінансової звітності підприємства ПрАТ «НКМЗ».

Мета роботи полягає в аналізі усіх техніко-економічних показників на БМУ ПрАТ «НКМЗ» на підставі економічного аналізу.

Наукова новизна полягає в розробці реальних шляхів виходу аналізованого підприємства з гострої економічної кризи за рахунок збільшення обсягів наданих послуг та за рахунок механізації й підвищення продуктивності праці.

Практична цінність полягає у тому, що результати даної роботи можуть бути використанні на практиці в БМУ ПрАТ «НКМЗ» для покращення фінансового стану підприємства.

Основна частина. В сучасному суспільстві інформація перетворилась на домінуючий фактор виробництва та основну конкурентну перевагу, хоча вона існує без обмежень, її можна обмінювати і множити, проте отримати безкоштовно, як правило, неможливо [1].

Роль економічного аналізу в умовах ринкової економіки та глобалізаційних процесів важко переоцінити, оскільки аналіз пронизує всі стадії управління. Він передує плануванню системи показників на наступний період, допомагає раціонально та обґрунтовано організувати виробничі процеси, сприяє вдосконаленню збору й належній обробці інформації про їх перебіг в системі обліку, оцінюючи ситуацію, постачає основні пропозиції щодо виправлення недоліків та стимулювання впровадження провідного досвіду [2].

До задач, які повинен вирішувати економічний аналіз в сучасному суспільстві, ми відносимо наступні:

- обґрунтування управлінських рішень та контроль за їх виконанням;
- прогнозування результатів діяльності та визначення показників для планування в наступних періодах;
- вивчення впливу окремих факторів на важливі показники діяльності;
- виявлення резервів поліпшення роботи підприємства та пошук шляхів їх мобілізації [3].

Основними класифікаційними ознаками прийомів аналізу є:

1. За принципом загальності:

- загальні філософські або загальнонаукові (якісні): аналіз і синтез, абстрагування, сходження від абстрактного до конкретного, узагальнення, індукція і дедукція, моделювання, спостереження, порівняння. Вони не дають числової характеристики явищ, що вивчаються, а

тільки відповідають на питання, як досліджувати економічні процеси, визначають способи підходу до вивчення закономірностей;

- спеціальні (кількісні): групування, аналіз рядів динаміки, індексний прийом, балансовий прийом, лінійне та опукле програмування, прийом колективних експертних оцінок, морфологічний прийом, прийом колективного блокноту

2. За способом обробки інформації:

- логічні: групування, порівняння, абсолютні, відносні та середні величини, аналіз рядів динаміки, індексний прийом, балансовий прийом;

- математичні: статистичне моделювання, лінійне та опукле програмування, динамічне програмування, прийом вибірок, кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, моделі мережі, матричні моделі, прийом виробничих функцій, теорія масового обслуговування, матриця багатокритеріальної оптимізації, математична теорія ігор;

- евристичні (творчі): прийом аналогій та асоціацій або синектичний метод, «мозкова атака» (brain storm), прийом опитування та контрольні питання, прийом колективних експертних оцінок, морфологічний прийом, прийом колективного блокноту.

3. За аналітичними завданнями, для вирішення яких їх застосовують:

- для розробки науково обґрунтованих типологічних групувань досліджуваних об'єктів та їх детермінантів;

- для підготовки і обґрунтування системи показників та вибору узагальнюючих;

- для попереднього вивчення й якісної оцінки діяльності аналізованого об'єкту: порівняння, групування, розробка системи показників;

- побудова моделей з метою вивчення впливу груп факторів на узагальнюючі показники: багатофакторний аналіз, кореляція та регресія - оптимізація економічних явищ: лінійне програмування, теорія масового обслуговування, теорія ігор.

4. За етапом, на якому використовують:

- прийоми якісної характеристики (попереднє вивчення об'єкту): групування, порівняння, розробка систем аналітичних показників з застосуванням коефіцієнтного підходу та їх деталізація за місцем і часом формування;

- прийоми кількісної характеристики (наступне докладне вивчення об'єкту): всі економіко-математичні та евристичні прийоми.

5. За можливістю формалізації дій:

- формалізовані прийоми: прийоми математики та статистики;

- не формалізовані прийоми, які базуються на логіці: експертні оцінки, морфологічні прийоми.

6. За принципом причинно-наслідкових зв'язків:

- прийоми дослідження функціональних зв'язків: балансовий, елімінування, лінійне та опукле програмування, графічний прийом;

- прийоми дослідження імовірнісних або стохастичних зв'язків: прийом головних компонентів, кореляційно-регресійний аналіз [4].

Джерелами інформації для аналізу виробництва й реалізації продукції служать:

- бізнес-план підприємства;

- оперативні плани-графіки;

- звітність ф.№ 1-п (річна, квартальна, місячна) «Звіт по продукції»,

- ф.№ 2 «Звіт про фінансові результати»,

- відомість № 16 «Рух готових виробів, їхнє відвантаження й реалізація» [5,7].

Об'єктом дослідження є будівельно-монтажне управління в Приватному акціонерному

товаристві «Ново-краматорський Машинобудівний Завод».

Виробничий потенціал НКМЗ було яскраво продемонстровано в ході здійснення космічних програм та створення обладнання для космодромів - стартових вишок, установників, обладнання для пускових шазт, унікального стартового комплексу «Буран-енергія». Спроектвані та виготовлені гребні вали для атомних криголамів, гідравлічні штампувальні преси зусиллям 75 і 65 тис. тон для вітчизняної та французької авіаційної промисловості, стани для гарячої прокатки для Новолипецького й Череповецького металургійних комбінатів, гідростати для випробування батискафів, елементів конструкцій субмарин «Тайфун» та інша унікальна техніка.

Так склалося, що на ПрАТ «НКМЗ» у радянські часи робили продукцію для оборонного комплексу, тому на підприємстві існувала дуже жорстка система пропуску. Через це будь-які ремонтні або модернізаційні роботи було важко проводити через неможливість або складність пропуску підрядних організацій на територію підприємства, через що було прийнято рішення створити спеціалізовану службу на території підприємства, яка б могла самостійно виготовляти будівельні матеріали й використовувати їх для ремонту основних фондів на підприємстві. Через це було створено управління по відновленню основних фондів й розвитку підприємства у 1967 році.

Сьогодні це управління поділяється на управління з відновлення основних фондів й розвитку підприємства та будівельно-монтажне управління, бюро спостережень за безпечною експлуатацією будівель та споруд, бухгалтерії з відновлення основних фондів й розвитку підприємства.

Основна мета діяльності підрозділів будівельно-монтажного управління - здійснення капітального будівництва, поточних і капітальних ремонтів з дотриманням кількісних і якісних характеристик з мінімальними витратами. Здійснення ефективної виробничо-господарської діяльності будівельно-монтажного управління.

Основна мета діяльності будівельно-монтажного управління:

- здійснення капітального будівництва, поточних і капітальних ремонтів з дотриманням кількісних і якісних характеристик з мінімальними витратами;
- здійснення ефективної виробничо-господарської діяльності будівельно-монтажного управління;
- раціональне використання виробничих потужностей, дотримання розроблених технологічних процесів, забезпечення економії енергетичних ресурсів, сировини і матеріалів;
- забезпечення дотримання норм і правил експлуатації основного і допоміжного устаткування, механізмів, інструменту і пристосувань;
- постійне ведення, вдосконалення і освоєння новітніх методів обліку і підготовки звітності на основі автоматизації управлінської та інженерної праці, функціонування корпоративної комп'ютерної мережі з урахуванням переходу до електронного документообігу;
- створення безпечних умов праці, дотримання правил і норм по охороні праці, техніці безпеки, промислової санітарії, а також правил пожежної та екологічної безпеки при виконанні цехом усіх видів робіт;
- вивчення і впровадження передового вітчизняного та зарубіжного досвіду організації будівельного виробництва, скорочення витрат і підвищення якості будівельних робіт, скорочення їх термінів;
- визначення стратегії будівельно-монтажного управління по створенню нових можливостей (технології, технологічне обладнання, організація виробництва та ін.) для забезпечення конкурентних переваг будівельних робіт, будівельної продукції (підвищення

якості, зниження витрат виробництва та ін.) та їх реалізації;

- нарощування інтелектуального потенціалу працівників (умінь, знань, навичок), забезпечення відповідності рівня компетенції працівників цеху вимогам ринку і вимогам, які стоять перед підприємством як самонавчальної організацією;

- мінімізація витрат в системі управління вартістю;

- забезпечення завантаження устаткування й робочих місць в умовах ринкових відносин;

- забезпечення управління якістю продукції (виконуваних робіт, надаваних послуг) на всіх рівнях управління.

До складу будівельно-монтажного управління входять такі підрозділи:

- будівельні ділянки №1,2,4,5;

- ремонтно-будівельний ділянку №6;

- ділянка виготовлення будівельних конструкцій №7;

- ділянка №3;

- служба головного механіка;

- виробничо-технічний відділ;

- відділ матеріально-технічного постачання і комплектації;

- планово-економічне бюро;

- господарська служба.

Для порівняння основних показників діяльності підприємства розглянемо економічний паспорт (табл. 1).

Таблиця 1

Економічний паспорт підприємства за 2016- 2017 рр.

№	Показники	РОКИ		Абсолютне відхилення (+,-)	Відносне відхилення, %
		2016	2017		
1	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	1468,711	-326,795	-1795,506	-77,75
2	Собівартість будівельно-монтажних робіт, тис. грн.	55452,417	54385,524	1066,89	-1,92
4	Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	1204,343	-326,79	-1531,14	-127,135
5	Вартість майна підприємства, тис. грн., в тому числі:	24653,29	25102,36	449,07	1,82
5.1	основних фондів;	19812,03	21742,00	1929,98	9,74
5.2	оборотних коштів.	4841,26	3360,36	-1480,9	-30,59
6	Чисельність робітників, чол.	286	241	-45	-15,73

№	Показники	РОКИ		Абсолютне відхилення (+,-)	Відносне відхилення, %
		2016	2017	2016-2017	2016-2017
7	Чисельність робочих, чол.	254	230	-24	-9,45
8	Фонд оплати праці, тис. грн.	22890,5	25681,9	2791,4	12,19
9	Рентабельність продукції, %	2,65	-0,60	-3,25	-122,64
10	Продуктивність праці, грн./люд./год.	108,973	118,50	9,53	8,74
11	Корисний фонд робочого часу, годин	508864	458954	-49910	-9,81
12	Вартість виконаних будівельно-монтажних робіт	56921,1	54058,7	-2862,4	-5,03

З даних таблиці видно, що чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг у 2017 році становив -326,795 тис. грн., а відносно 2016 року різниця склала 1795,51 тис. грн. або 77,75 %.

Динаміка собівартості реалізованої продукції була така: у 2016 році - 55452,417 тис. грн., а у 2017 році - 54385,524 тис. грн.. Якщо порівняти цей показник по роках, він покаже, що у 2017 році порівняно з 2016 роком в абсолютному вираженні цей показник зменшився на 1066,89 тис. грн. або на 1,92 %.

За допомогою даних таблиці можна розрахувати фондівдачу за 2016- 2017 роки за наступною формулою:

$$\text{ФВ} = \text{Дохід від основної діяльності} / \text{Вартість ОФ} \quad (1)$$

ФВ в 2016 році = 56921,1/19812,03= 2,873 грн.

ФВ в 2017 році = 54058,7/21742,00=2,486 грн.

Використовуючи дані фондівдачі можна зробити висновок, що вона зменшувалась протягом останніх років через зменшення доходів.

З використаних даних таблиці можна розрахувати виробіток. Виробіток відображає кількість виробленої продукції одним робочим за певну одиницю часу. Для розрахунку нам потрібні такі дані: собівартість будівельно-монтажних робіт (Сб) та загальний фонд робочого часу (ФРЧ).

Виробіток розраховується за наступною формулою:

$$В = Сб / \text{ФРЧ} , \quad (2)$$

Виробіток за 2016-2017 роки становив:

В - 2016 рік = 55452,417 / 508864 = 0,109 тис. грн./год.

$V - 2017 \text{ рік} = 54385,524 / 458954 = 0,119 \text{ тис. грн./год.}$

З отриманих результатів можна зробити висновок, що виробіток у 2017 році виріс на $0,119 - 0,109 = 0,01 \text{ тис. грн./год.}$, що можна пояснити зменшенням фонду робочого внаслідок зменшення робітників.

Також можна сказати, що за останні аналізовані роки рівень рентабельності дуже сильно коливався, а саме: у 2017 році тенденція приросту склала $-0,60\%$ або на $3,25\%$ менше порівняно з 2016 роком. Цей від'ємний результат каже про неефективність вкладення коштів та потребу перегляду діяльності управління.

Рисунок 1 - Показники фондовіддачі, виробітку та рентабельності за 2016-2017 рр.

Продуктивність праці на будівельно-монтажному управлінні в 2017 році відносно 2016 року зросла на $9,527 \text{ грн./ люд.год.}$, а у відсотках це становило $8,743 \%$. Ріст продуктивності у 2017 році можна пояснити тим, що зменшилась кількість працюючих у звітному році.

Результати дослідження дозволяють зробити наступні висновки. Проаналізувавши розраховані вище показники, можна сформулювати критерії покращення фінансового стану БМУ ПрАТ «НКМЗ».

Підприємству необхідно підтримувати певний обсяг запасів для забезпечення відповідного обсягу виконаних будівельно-монтажних робіт. Оскільки, з другого боку, надмірні запаси відвертають грошові кошти, які можна використати більш прибутково для інших цілей. Підтримувати запаси слід на можливо низькому рівні, достатньому для реалізації відповідного

У ході оцінки були виявлені резерви зростання прибутку за рахунок декількох факторів:

- за рахунок збільшення обсягу реалізації продукції. Це можливо перш за все завдяки активізації діяльності по відновленню основних фондів на всьому ПрАТ «НКМЗ»;
- за рахунок зниження собівартості товарної продукції. Це можливе завдяки вдосконаленню структури виробництва;
- за рахунок підвищення середньореалізаційних цін внаслідок оптимізації структури реалізації продукції.

Виконання цих рекомендацій відіб'ється на успішному функціонуванні підприємства.

У результаті проведеної оцінки можна зробити висновок, що для даного підприємства на мікрорівні доцільним є використання підприємством антикризової фінансової стратегії за кожним із напрямів:

- проведення поглибленого аналізу структури собівартості виконаних будівельно-монтажних робіт;
- аналіз структури праці на одного працюючого;
- аналіз управлінської структури, бо на підприємстві дуже повільний документообіг, через що нівелюється можливість оперативних дій;
- забезпечення необхідного рівня самофінансування виробничого розвитку підприємства за рахунок прибутку, ефективної амортизаційної політики;
- підвищення рівня ліквідності активів шляхом збільшення питомої ваги оборотних активів;
- проведення інвентаризації основних виробничих фондів для визначення їх придатності й необхідності в експлуатації:
- проведення аналізу ефективності й доцільності довгострокових фінансових вкладень:
  - забезпечення компенсації можливих фінансових збитків шляхом:
  - резервування частини фінансових ресурсів у вигляді формування цільових резервних фондів, страхового фонду підприємства відповідно до вимог чинного національного законодавства;
  - формування системи штрафних санкцій - за несвоєчасної оплати поставленої продукції встановити штрафи у розмірі 0,5% від суми несплати за кожний день прострочення.

Вагомим фактором одержання додаткового прибутку є оптимізація структури збуту. При проведенні даної оптимізації питома вага продукції, реалізованої по договірним, більш високих цінах, повинна збільшитися до свого максимального рівня, а в ідеалі - до 100%.

Література

1. Економічний аналіз: Навч. посібник/ М.А. Болюх, В.З. Бурчевський. М.І. Горбатов та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – 2-ге вид., перероб., і доп. – К.: КНЕУ, 2013. – 556 с.
2. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч.-метод., посібник для самостійного вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2012. – 263 с.
3. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навч. посібник. – К.: Каравелла, 2014. – 587 с.
4. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2017. – Том 27. – № 4. – 289 с. – ISSN 1993-0259. – ISSN 2219-4649.
5. Андрєєва Г. І. Економічний аналіз: Навч.-метод. посіб. — К.: Знан-ня, 2016. — 263 с.
6. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностика фінансо-во-господарської діяльності підприємств. Навчальний посібник. — К.: Кондор, 2015. — 180 с.
7. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: навчальний посібник / Т. Д. Костенко.
8. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2013. — 556 с.
9. Івахненко В. М. Теорія економічного аналізу: Навчальний посібник/ В. М. Івахненко. — К.: КНЕУ, 2013. — 232 с.
10. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: Навчальний посібник / В. М. Івахненко. — 5-те вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2016. — 261 с.